

Petar Kropotkin

Poruka zapadnoevropskim radnicima

1920.

Upitali su me da li bih radnicima zapadnog sveta uputio neku poruku. Naravno, mnogo toga se može reći o trenutnim događajima u Rusiji, i mnogo toga se iz njih može naučiti. Poruka bi mogla biti zaista obimna, međutim, želim da iznesem samo nekoliko osnovnih tačaka:

Pre svega, radnici civilizovanih zemalja i njihovi prijatelji iz drugih društvenih slojeva trebalo bi da utiču na svoje vlade kako bi ove potpuno odbacile pomisao na oružano mešanje u ruska zbivanja, bilo da je reč o otvorenoj, bilo prikrivenoj intervenciji, vojnom angažmanu ili podržavanju drugih zemalja u tome.

Rusija trenutno prolazi kroz revoluciju podjednake važnosti i dalekosežnosti kao što je ona koju je od 1639. do 1648. izvršio britanski narod, a od 1789. do 1794. francuski; i svaka od ovih zemalja mora energično odbiti onu sramnu ulogu koju su Velika Britanija, Pruska i Austrija igrale u vreme francuske revolucije. Osim toga, mora se uvažavati da ruska revolucija – koja pokušava da izgradi jedno društvo u kome će svi proizvodi rada, tehnike i nauke biti iskorišćeni za opšte dobro – nije nastala pukim slučajem u borbi različitih partija. Komunistička i socijalistička propaganda nju pripremaju već gotovo jedan vek, od vremena Roberta Ovena, Sen-Simona i Furijea; i premda je pokušaj da se novi oblik društva ostvari putem diktature sasvim očito promašaj, mora se uprkos tome priznati da je revolucija već sada u svakodnevni život unela novo razumevanje rada, stvarne uloge države i dužnosti svakog građanina.

Uopšte, ne samo radnici već i svi napredni elementi civilizovanih nacija treba da pokušaju sprečiti podršku koju su njihove zemlje dosad pružale neprijateljima revolucije. To uopšte ne znači da se metodama boljševičkog režima ne može ništa prigovoriti; daleko od toga! Ali svaka oružana intervencija jedne strane sile uzrokuje jačanje diktatorskih tendencija vladajućeg režima i slabi nastojanja onih Rusa koji su nezavisno od režima spremni da pomognu Rusiji u obnovi života na novim osnovama.

Zlo koje sobom po prirodi stvari nosi partijska diktatura uvećano je ratnim stanjem u kome partija mora potvrditi svoje mesto. Ratno stanje pruža neposredno izgovor za jačanje diktatorskih metoda patnje, kao i za jačanje njene tendencije da sva ispoljavanja života centralizuje u rukama režima, sa tim ishodom da se blokiraju ogromne snage koje nacija nosi u sebi. Prirodna zla državnog komunizma udesetostručena su i praćena opravdanjem da je za sve nesreće našeg života kriva intervencija sa strane.

Pored toga, želim da napomenem da će nastavljanje vojne intervencije zapadnoevropskih zemalja u Rusiji bezuslovno izazvati gorki osećaj protiv zapadnih zemalja, a iz toga bi u nekoj budućoj konfliktnoj situaciji određene snage mogle da izvuku profit. Jedno takvo ogorčenje već se širi.

Ukratko, krajnji je čas da nacije Zapadne Evrope uspostave direktne odnose sa Rusijom. A u tom slučaju vi, radnici i napredni ljudi svih nacija, treba da utičete na razvoj događaja.

Još nekoliko reči o opštim pitanjima. Obnova odnosa između evropskih i američkih nacija na jednoj, i Rusije na drugoj strani, naravno ne znači supremaciju ruske nacije nad onim nacionalnostima koje su ranije ulazile u sastav Ruskog carstva. Imperijalistička Rusija je mrtva i više nikada neće oživeti. Budućnost različitih pokrajina od kojih se carstvo sastojalo može da bude obezbeđena samo u jednoj velikoj federaciji. Prirodne teritorije različitih delova federacije su vrlo dobro poznate onima među nama koji su se bavili istorijom Rusije, njenom etnografijom i njenom privrednom situacijom. A svi pokušaji da se pod centralizovanu vlast podvedu delovi Rusije koji mogu sami sobom upravljati – Litvanija, Finska, baltičke pokrajine, Ukrajina, Gruzija, Armenija, Sibirija, itd. – svi ti pokušaji će završiti u sigurnom neuspehu. Budućnost nekadašnjeg Ruskog carstva leži u savezu međusobno nezavisnih pokrajina. Stoga je u zajedničkom interesu da zapadne nacije

već unapred priznaju pravo na samoupravu svim pojedinačnim delovima nekadašnjeg Ruskog carstva.

Verujem da će se razvoj dalje kretati u ovom pravcu. Vidim kako se približava vreme kada će se svaki član ove federacije sastojati od federacije slobodnih komuna i gradova. I verujem da će deo Zapadne Evrope uskoro slediti ovaj primer.

Što se tiče naše sadašnje privredne i političke situacije – a ruska revolucija se mora posmatrati kao nastavak dve velike revolucije u Engleskoj i Francuskoj – tu možemo reći da Rusija pokušava otići korak dalje od francuske revolucije koja je htela ostvariti ono što je nazivala istinskom jednakošću (*égalité de fait*), naime, ruska revolucija hoće da ostvari socijalnu jednakost.

Na nesreću se u Rusiji pokušaj ostvarenja ovog programa odvija u okolnostima *strogo centralizovane diktature jedne partije* – partije socijaldemokratskih maksimalista; a taj pokušaj je preduzet na isti način kao i Babefova zavera, ekstremno centralistički i jakobinski. Moram otvoreno da vam priznam da će, po mom uverenju, pokušaj da se komunistička republika izgradi na principima strogo centralizovanog državnog komunizma pod gvozdenom vladavinom *diktature jedne partije*, završiti kao fijasko, čemu smo i mi sada svedoci. Iz događaja u Rusiji učimo kako ne treba izgrađivati komunističke odnose, iako se stanovništvo, oslabljeno i iscrpeno starim društvenim uređenjem, nije aktivno pobunilo protiv eksperimenta novog režima.

Ideja sovjeta, to znači, saveta radnika i seljaka, javila se već u revoluciji od 1905. godine i bila je odmah nakon obaranja carskog režima ostvarena u februarskoj revoluciji. Ideja o takvim savetima koji bi kontrolisali politički i privredni život u zemlji, od izuzetnog je značaja. Utoliko više što vodi ideji da u ove savete moraju ući svi oni koji svojim ličnim naporima pružaju realan doprinos proizvodnji nacionalnog bogatstva.

Međutim, sve dok u zemlji vlada diktatura jedne partije, saveti radnika i seljaka gube očigledno svoj značaj. Oni su potisnuti i igraju onu pasivnu ulogu koju su nekad morali igrati staleške skupštine i parlamenti koje je kralj konstituisao da oponiraju njegovoj svemoći. Jedan radnički savet prestaje da bude slobodan i vredan savetodavac ukoliko u zemlji ne postoji sloboda štampe, a mi to kod nas doživljavamo već gotovo dve godine; kao izgovor za to služi ratno stanje. I više od toga. Saveti radnika i seljaka gube svoj celokupni značaj ako izborima ne prethodi slobodna izborna kampanja i ako se oni održavaju pod pritiskom partijske diktature. Naravno, tu se pojavljuje uobičajeno opravdanje prema kome je diktatorska vlast nužno sredstvo za borbu protiv starog društvenog uređenja. Ipak, takva vlast predstavlja korak unazad onog trenutka kada revolucija treba da na novim ekonomskim osnovama započne izgradnju novog društva; ona postaje smrtna presuda za to novo društvo.

Putevi koji vode prevladavanju već oslabljenog režima dobro su poznati iz starije i novije istorije. Ali ako treba da budu stvoreni sasvim novi životni uslovi, naročito novi oblici proizvodnje i razmene, a da se pri tome ne sledi nijedan primer – ako dakle sve treba da bude učinjeno na licu mesta, onda će se jedan jaki centralistički režim, koji sebi postavlja u zadatak da se meša u to kada neko hoće da nabavi cilindar za petrolejku ili šibicu za paljenje petrolejke, pokazati kao apsolutno nesposoban da to organizuje preko svojih funkcionera, ma kako mnogobrojni oni bili; taj režim onda postaje štetan. On razvija ogroman birokratski aparat u odnosu na koji je potpuno naivan francuski birokratski sistem u kome je potrebna intervencija 40 činovnika da bi se organizovala prodaja drveta koje je usled nevremena palo na državni put. Nešto slično mi sada doživljavamo u Rusiji. A to vi, radnici Zapada, možete i morate izbeći po svaku cenu, ako vam je stalo do socijalističke

izgradnje; to vam mogu poručiti i delegati koje ste ovamo poslali da bi videli šta se uistinu zbiva sa revolucijom.

Ogromni rad na izgradnji, koji zahteva socijalistička revolucija, ne može organizovati centralna uprava, pa makar joj kao putokaz služila i vrednija uputstva nego što su ona u socijalističkim i anarhističkim spisima. *Ona iziskuje znanje, duhovni rad i duhovnu saradnju ogromnog broja lokalnih i specijalizovanih snaga*, i jedino one mogu izaći na kraj sa raznovršnošću ekonomskih problema u njihovoj životnoj sredini. Ono što se sada događa sasvim je suprotno tome: odbacivanje ove saradnje i učvršćivanje poverenja u genij partijskih diktatora, razaranje nezavisnog jezgra koje se nalazi u sindikatima i mesnim potrošačkim zajednicama, tako što se one pretvaraju u partijske birokratske organe. Ali to nije put na kome se revolucija može dalje voditi; to je put njenog onemogućavanja. I zbog toga smatram svojom dužnošću da vas ozbiljno opomenem da se u vlastitoj akciji ne služite ovim principima.

Imperijalistički osvajači iz svih zemalja možda žele da stanovništvo nekadašnje carske Rusije što duže ostane u bednim ekonomskim uslovima života, da bi bilo prisiljeno da zapadni svet opskrbljuje sirovinama, dok bi zapadni fabrikanti koji proizvode gotove proizvode, izvlačili korist koja bi inače trebalo da pripadne ruskom stanovništvu. Ali radničke klase Evrope i Amerike, kao i intelektualno jezgro ovih zemalja, sigurno shvataju da je samo silom moguće Rusiju držati u ovom potčinjenom položaju. Istovremeno, simpatije koje se za našu revoluciju javljaju u celoj Evropi i Americi pokazuju nam da biste vi bili srećni da pozdravite Rusiju kao novog člana internacionalne zajednice. I ubrzo ćete zaista videti da interesi radnika celog sveta iziskuju da Rusija što pre izađe iz odnosa koji koč njenu razvoj.

Još nekoliko reči. Poslednji rat je stvorio nove životne uslove u civilizovanom svetu. Socijalizam će doživeti značajan polet i biće stvoreni novi oblici nezavisnog života, i to sasvim sigurno u skladu sa principima lokalne političke nezavisnosti i stvaralačke inicijative; mirnim sredstvima, ili revolucionarnom borbom, ukoliko se inteligentniji krugovi civilizovanih nacija ne budu želeli pridružiti neizbežnoj novoj izgradnji društva.

Ali uspeh nove izgradnje u velikoj meri zavisi od mogućnosti saradnje različitih nacija. Da bi se ovaj cilj postigao, radnici svih zemalja moraju biti čvrsto povezani, i potrebno je obnoviti ideju velike internacionalne svih radnika sveta; ne u formi udruženja koje bi vodila *jedna* partija, kako je to bilo u Drugoj internacionali, i kako se to ponavlja u Trećoj internacionali. Takva udruženja isto tako imaju smisla; međutim, osim njih mora da nastane jedno udruženje svih radničkih organizacija sveta, ujedinjeno sa ciljem da radnike celog sveta oslobodi od sadašnje podjarmljenosti kapitalom.

Anarhistička biblioteka

Anti-Copyright

22. 07. 2012.

Petar Kropotkin

Poruka zapadnoevropskim radnicima

1920.

Preveo Zoran Đinđić. Preuzeto iz Petar Kropotkin, *Anarhizam i moral*, Prosveta, Beograd, 1984, str. 214–219.
„Обращение Кропоткина к рабочим и передовым кругам общественности Западной Европы“, 10. jun
1920. Prvi put objavljeno kao „Message to the Workers of the West“, *Freedom* br. 374, avgust 1920.

<http://anarhisticka-biblioteka.net>